

SİVAS OLAYLARI DAVASINDA KARAR VE GEREKÇE DEĞERLENDİRMESİ^(*)

Okuyucu hatırlayacaktır, Sivas Olayları Davası'nın bu güne kadar geçirdiği yargılama sürecini aktarmış ve Mahkemenin henüz gerekçesini oluşturmadığı kararını Yargıtay Kararı çerçevesinde değerlendirmiş idik. Şimdi ise, Mahkemenin oluşturduğu ve basına da yansıyan gerekçeli kararının "Hukukî Değerlendirme" bölümü üzerinde durmak istiyoruz. Ancak öncelikle sanıklar hakkında verilen cezaları hatırlamakta yarar vardır:

CEZALAR

Bilindiği gibi sanıklardan 38'si TCK'nın 146/1 maddesi uyarınca idama mahkum edilmiş, bunlardan 4'ünün cezası yaş küçüklüğü nedeniyle 20'şer yıl ağır hapse dönüştürülmüş, 1'inin aklî dengesi bozuk olduğundan idam cezası 15 yıla indirilmiş; 29 sanık TCK'nın 146/3. Maddesi uyarınca 7,5 yıl ağır hapis cezası ile cezalandırılmış, bunlardan ikisinin cezası yaş küçüklüğü nedeniyle 7'şer yıl ağır hapis cezasına çevrilmiş; 11 sanık hakkında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefetten 3'er yıl hapis cezası verilmiş; 14 sanık hakkında Beraat kararının yanı sıra, 6 sanık hakkında da bulunamamalarına binaen dosyalarının ayrılmasına karar verilmiştir.

Mahkeme TCK 146/3 maddesi uyarınca takdir ettiği cezaya, suçun 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5. Maddesi koşulları olduğundan bahisle yarı oranında arttırım uygulamıştır. Mahkeme kararının Hukuki değerlendirmesi üzerinde dururken bu madde üzerinde de ayrıca durulacaktır.

GEREKÇE

Mahkemenin TCK 146. Maddesi ile ilgili değerlendirmesi şöyledir:¹

"TCK'nun 146. maddesinin 1. fıkrasında tanımını bulan Anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçu ile korunmak istenen hukuki değer devletin en yüksek düzeninin temel kuruluşunun oluşturan ve Anayasal düzenini meydana getiren normlardır. Hükümet düzeni devlet kuvvetlerini şekillenmesi, devletin temel ideolojik yapısı, temel ihسان hakları, seçim sistemi, değerler, ister Anayasa tarafından düzenlenmiş olsun, ister olmasın, devletin temel kuruluş prensiplerini teşkil ediyorsa 146. maddenin koruduğu hukukî konu içerisinde mütalaa edilmesi gerekir. Zira devlet yalnızca toprak ve hak öğelerinden oluşan bir organizasyon değil, tarihî bir gelişim sonunda gerçekleşen ideal bir birliktir. Bu iktidarın hukukî şekillenmesi biçimlenmesi sonucu ortaya çıkan siyasi statüler devletin Anayasal düzeni kapsamına dahildir.

---

* UMRAN Dergisinin Şubat 1998 sayısına yayınlanmıştır.

¹ Mahkemenin Gerekçeli kararından aynen alınmıştır. Cümle kuruluşlarındaki hatalar, tashih hataları ve Türkçe'nin kullanılmasındaki hatalara müdahale edilmemiş ve aynen korunmuştur.

TCK'nun 146. maddesindeki suçun konusu devletin siyasi biçiminin ve kuruluşunun dayandığı temel ideolojik esaslar ve ilkeler olduğuna göre bunların içine Anayasanın 1. maddesindeki devlet ve hükümet şekline ilişkin 'Cumhuriyet' biçimindeki belirleme ile 2. maddesindeki laik ilkelerinin birliğine kuşku yoktur.

Anayasanın 4. maddesi uyarınca değiştirmeyeceği hüküm altına alınan 1. maddesi, Türkiye devleti bir Cumhuriyettir. Cumhuriyetin nitelikleri başlığını taşıyıp 2. maddesi ise Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, millî dayanışma ve Adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı Atatürk Milliyetçiliğine bağlı başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik laik ve sosyal bir hukuk devletidir, hükümlerini taşımaktadır. Öğretide Cumhuriyet hem bir devlet ve hem de bir hükümet şekli olarak kabul edilmektedir. Devlet şekli olarak Cumhuriyet Egemenliğin bir kişiye ya da zümreye değil tüm topluma ait olduğu bir devlet şeklini ifade eder. Hükümet şekli olarak Cumhuriyet devletin başta devlet başkanı olmak üzere başlıca temel organları veraset ilkesinin rol oynamadığı seçim sisteminde göre oluşturulacağı bir hükümet sistemini anlatır. Bu itibarla Anayasada yer alan Türk inkılabının ortaya çıkardığı Cumhuriyetçilik anlayışı yalnızca hükümlerliliğin reddi anlamında bir Cumhuriyetçilik değil aynı zamanda demokratik bir Cumhuriyetçiliktir.

Anayasanın 2. maddesinde Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılı laikliğin dini özgürlük, din ve devlet işlerinin ayrıldığı olmak üzere iki yönü vardır. Vicdan özgürlüğünü de kapsayan dini özgürlük Anayasanın 24. maddesinin ilk fıkrasında: herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hüviyetine sahiptir şeklinde ifade edilmiştir. Bu özgürlük herkesin dilediği dini inanç ve kanaate sahip olabileceğini tanımladığı gibi kimsenin dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı hususunu da içerir.

Laikliğin 2. önemli unsuru olan din devlet ayrılığı ise resmi bir devlet dininin olmaması, devletin dini inançları ne olursa olsun kişilere eşit davranmasını, din kurumları ile devlet kurumlarının ayrılmış bulunmasını ifade eder. Laik bir devlette devlet yönetimi dini kurallara göre değil toplum gereksinmelerine akılcı ve bilimsel yönden değerlendirilmesine göre yürütülür. Laikliğin Türk inkılâbı açısından taşıdığı temel önem onun Anayasamızda özel olarak korunması sonucunu doğurmuştur. Nitekim Anayasanın 24. Maddesinin son fıkrası, kimse devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfus sağlamak amacı ile hangi surette olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz hükmünü taşımaktadır.

TCK'nın 146. maddesinde fiilin bu suçun oluşması bakımından gerekli ve zorunlu hareketlerin belirlenmediği yalnızca cebren teşebbüs edenler sözcüklerinin kullanılması ile yetinildiği görülmektedir. Bu durumda 146. maddedeki hareketin ne olduğunun teşebbüs deyiminden yararlanarak maddede öngörülen belirli neticelere yönelmiş bu neticeleri yaratmaya elverişli icra hareketleri şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Bir fiilin 146. maddeyi ihlal ettiğini kabul edilebilmesi için kişinin somut eyleminin objektif neticeyi yaratmaya elverişliliğinin saptanması ve bunun için de failin hukuka aykırı fiilde kaldığı durumla madde de öngörülmüş olan netice arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. Nedensellik bağının düşünce açısından kurulabilmesi için somut fiilin hukuka aykırı neticeyi yaratabileceğinin saptanmasına bağlıdır.

TCK.nun 146. maddesindeki suçun kasten işlenmesi sorumluluğunda ise kuşku yoktur, bu belirleme failin Anayasada değişiklik yaratmak irade ve isteği ile hareket etmesini zorunlu kılmaktadır. Burada kastın hukuka aykırı vasıtalar kullanmasını da kapsadığını belirtmek gerekir. Ancak failin gerçekleştirmek istediği sonucun Anayasaya aykırı olup olmadığını bilip bilmemesi bu konuda düşeceği yanlıgı suç kastına ve dolayısıyla sonuca etkili değildir.

Olayımızda 7-8 saatlik uzun bir zaman süreci içerisinde güvenlik görevlilerince yapılmış olan çeşitli uyarılara rağmen dağılmayarak hükümet konağının önünde bulunan güvenlik görevlilerini kurduğu barikatında zorlanıp devlet ve hükümetin İl’de temsilcisi olan Valiye şerefsiz Vali, Vali istifa şeklinde yürüyüşler ve toplanmalar sırasında Cumhuriyetçilik ve Laiklik ilkelerine aykırı biçimde şeriat gelecek zülüm bitecek, Cumhuriyeti burada kurduk, burada yıkacağız, yaşasın şeriat, kahrolsun laiklik, şeriat isteriz, dinsiz laikler sloganlarının atılması, bir kısım işyeri, mesken ve araçların yakılması ‘Yak yak’ sloganları altında güvenlik görevlilerinin kurduğu barikatın cebir kullanılmak suretiyle açılıp otelin yakılması suretiyle 35 kişinin öldürülmüş ve çok sayıda kişiyi ve güvenlik görevlisinin yaralanmış bulunması ve nihayet Türk inkılabını temel taşlarından birisi olan Sivas Kongresinin imzalandığı ve sonradan müzeye dönüştürülmüş bulunan bina ile önündeki Atatürk heykelinin tahrip edilmiş olması olayda kullanılan cebri biri kısım icra hareketlerinin TCK.nun 146. maddesinde belirtilen sonucu yaratmaya elverişliliğinin ve Aziz NESİN’e düşünce ve davranışları bahane edilmek suretiyle Anayasal düzeni en önemli ilkelerinden olan Cumhuriyetçilik ve Laiklik ilkeleri ortadan kaldırılmasına yönelik bulunduğunu tüm açıklığı ile ortaya koymaktadır.

TCK.nun 146. Maddesinin 3. fıkrasında ise 1. fıkrada belirtilen suça ferî iştirak hali yönünden özel bir hüküm geliştirilmiştir.

Fıkranın düzenlenme biçimi özelliğın iştiraki unsurlarına değil neticelerine yönelik bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu itibarla bu fıkra hükmünün 2. fıkra dışında ferî manevi ve maddi bütün eylemler için tatbiki söz konusudur.

Olayımızda 146. maddenin 2. fıkrasında belirtilen suretler dışında suç işlenmeden önce veya işlendiği sırada yasadışı yürüyüş ve toplantılarda bölümler halinde yer alıp Cumhuriyetçilik ve Laiklik ilkelerine devlet düzeninden kaldırmaya yönelik sloganlar atarak maddenin 1. fıkrasındaki amaç suçun işlenmesinin kolaylaştırmak suretiyle fer’an katıldıkları anlaşılan kişiler hakkında bu fıkra hükmünün uygulanması gerekir.

Öğreti ile yine süreklilik gösteren Yargısal kararlar da TCK.nun 146. maddesinde yer alan cebir öğesini gerçekleştirmek üzere diğer bir deyişle bu maddedeki suçu işlemek zaafî ile adam öldürüldüğünde yalnızca TCK.nun 146. maddesi hükmünün uygulanması gerektiği kabul edilmektedir.”

GEREKÇE VE TAKDİRİ HAFİFLETİCİ SEBEP UYGULANMAMASI

Mahkeme, sanıklar lehine takdiri hafifletici sebep yönünden indirim uygulanamayacağına aşağıdaki gerekçeyi göstermiştir:

“Sanıklar son duruşma hariç diğer duruşmalarda Mahkememizi hiçe sayarak slogan atmışlar, kavga çıkarmışlar, Mahkeme heyetine demir para, çakmak ve kalem gibi nesnelere atmak suretiyle hakaret ve tehditte bulunmuşlardır. Madımak otelini yakmak suretiyle 35 kişiyi yakarak öldürmüşlerdir. Yanan kişilerin “Bizi kurtarın” çığlıklarına rağmen, bırakın kurtarmayı güvenlik kuvvetlerinin ve itfaiyenin yanan kişileri kurtarma teşebbüsüne bile engel olmuşlardır. Yanan kişilerin ölüm çığlıkları karşısında “kılları bile” kıpırdamamış ölmelerini şeriat yanlısı slogan atarak zevkle izlemişlerdir.

Türk Milleti tarihte geçirdiği en zor dönemde bile can düşmanı olan devletleri masum insanlarına silah çekmemiş onlarla ekmeğini paylaşmış, onlara her alanda yardımcı olmuştur. Türk İslam tarihinde böyle vahim bir olay görmemiştir. Kutsal kitaplarda bile değil bir insanı yakarak öldürmek, bir karıncayı yakarak öldürmek en büyük günah sayılmıştır. 35 kişi yanarak ölürken sanıkların vicdanlarında en ufak bir acıma hissi uyanmamıştır. (...) Bu durumda sanıklar hakkında TCK.nın 59. maddesinin tatbiki mümkün değildir. Bu madde tatbik edildiği takdirde kamu vicdanı rahatsız olacaktır. Bu olguları gözönünde tutan Mahkememiz sanıklar hakkında TCK.nun 59. maddesini tatbik etmemiştir.”

GEREKÇELİ KARARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

TCK 146. MADDE YÖNÜNDEN

Öncelikle sanıklar hakkında tatbiki istenen TCK 146/1. Maddesi üzerinde durmakta yarar vardır. TCK. 146/1. Maddesi: “Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men’e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkûm olur.”

Bu maddenin anlaşılabilmesi için, hukukçu olmaya, derin bir hukuk bilgisi sahibi olmaya gerek yoktur. Yakın zamana kadar Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatları da bu madde ile korunan amacın TC Anayasasını tamamen veya kısmen değiştirmeye cebren teşebbüs edenler ile TBMM’ni iskat ile çalışmaktan men’e teşebbüs edenleri cezalandırmak olduğunu göstermektedir. Yoksa yukarıda Mahkeme gerekçesinde belirtildiği gibi, Anayasa ve Meclis dışında anayasal kurumların ve normların ihlalini içermemektedir.

TCK’da korunan amacın Mahkeme gerekçesindeki şekilde olması gerektiği şeklindeki görüş ve inanç çok yenidir ve henüz kanuni bir düzenleme şekline de kavuşturulmamıştır. Bu şekilde kanunî şekle kavuşturulması inancımıza göre yanlış olmakla birlikte, yaşanan 28 Şubat sürecinin de getirdiği rahatlıkla hazırlanan ve bu günlerde Meclise sunulacak olan “Türk Ceza Kanunu 1997 Ön Tasarısı”nda 146. Maddeyi karşılayan değişiklik şu şekildedir:

“Tasarı Madde 363. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının hükümlerine aykırı olarak ve

Anayasanın müsaade etmediği usullerle teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası² ile cezalandırılırlar.”³

Tasarıda da görüldüğü gibi, kanun düzen ile sıkıntısı olan, düzenin değişmesi gerektiğine inanan, bunun için mücadele eden, ancak mücadele şekli Türkiye’de kimsenin olumlamadığı Anayasal kuralların dışında bir şekil içeren kişilerin fiil ve ifadeleri bu madde kapsamında değerlendirilecek ve idamdan da ağır bir müeyyide olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Bu şekildeki düzenleme ve uygulama Ceza Kanunu Ön Tasarısı hakkındaki eleştirilere konu olacak olmakla birlikte, şu husus gayet açıktır ki, henüz kanunî düzenleme yapılmadan indî yorumlarla insanlar, yapılması düşünülen kanunlarla yargılanmaktadırlar. Bu şekilde bir yargılamaya dünyanın hiçbir yerinde rastlanılamayacağı gibi, bu düşünce tarzı gerçekten de çağı aşan bir düşünce tarzıdır. İnsanların akli melekelerinin bu şekilde çalışabilmesi için, kin ve nefret duygularının tüm bedene ve hücrelerine hâkim olması gerekir.

Sanıkların neredeyse tümünün TCK 146. Maddesi ile cezalandırılmasını isteyen Yargıtay’ın (Sivas Olayları Davasında karar veren 9. Ceza Dairesinin) 12.5.1987 tarihli bir kararında bu gün verdiği kararın aksine bir içtihadı mevcuttur. Çifte standarda örnek olması bakımından kısmen alıntılıyoruz:

“... eylemin kastedilen neticeyi elde etmeye uygun ve elverişli vasıtalar ile zorlayıcı eylemlere girişilmiş bulunulması, başka bir deyimle kastedilen neticeyi anayasayı tebdil, tağyir veya ilga sonucunu doğurabileceğine objektif olarak ihtimal verilen icrai hareket olarak belirmesi gereklidir... Bu itibarla anayasayı cebren değiştirme amacıyla olmakla beraber, amaca ulaşma tehlikesi doğurmayan yetersiz ve önemsiz eylemler TCK 146. Madde kapsamına girmez”⁴

O halde bu yargılamanın sonucunda verilen karar için net bir şekilde denebilir ki, Sivas Davası Sanıkları çıkarılması düşünülen bir kanun maddesi ile cezalandırılmışlardır Tıpkı, Refah Partisi ve mensuplarının Siyasi Partiler Kanununun 103. Maddesi gereğince yargılanması gerektiği halde, maddenin Anayasa Mahkemesi tarafından re’sen iptal edilmesi ve sorumlu olunmayan bir kanunî düzenleme ile cezalandırılması gibi.

Yine gerekçede, 146. Maddedeki suçun konusunun, “Devletin siyasi biçiminin ve kuruluşunun dayandığı temel ideolojik esaslar ve ilkeler” olduğu, “bunların içine Anayasanın 1. Maddesindeki devlet ve hükümet şekline ilişkin ‘Cumhuriyet’ biçimindeki belirleme ile 2. Maddesindeki laiklik ilkelerinin girdiği” ifade edilmektedir.

Elbetti ki okuyucu 146. Maddede ifadesini bulan suçun konusunun Anayasa ve TBMM’ne karşı işlenen suçlar olduğu, gerekçede yansıtılan görüşün ise hiçbir hukukî

2 1997 Ön Tasarısı, idam cezasının kaldırılmasını, bunun yerine “Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası”nı getirmektedir. Fiilen idam cezası verilemeyen mahkumlar müebbet hapis cezası çekmekte iken, tasarı bunu da hükümlülere çok görmekte ve “Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası” adi altında yeni bir ceza şekli getirmekte, hükümlülerin hayati boyunca yatacakları cezaevinde siki güvenlik rejimine tabi kılınacağını, siki güvenlik rejiminin de Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ve Tüzük ile düzenleneceğini öngörmektedir.

3 Ceza Kanunu Ön Tasarısı için Bkz: Sulhi DÖNMEZER – Feridun YENİSEY, Karşılaştırmalı Türk Ceza Kanunu ve 1997 Tasarısı, Gerekçeler, Alkim Yayınları, İst: 1998.

4 Yargıtay’ın kararı için Bkz: Sivas Olayları Davası – Toplu Savunma, Yöneliş Yayınları, İst:1996, s. 186.

temeli olmadığını görecektir. Ancak, şunu belirtmek mutlak gereklidir ki, modern devlet anlayışında hiçbir şekilde ideolojik esaslar diğer ideolojilerin katili olarak belirlenemez. Anayasada ifadesini bulan sosyal hukuk devletinde ise, herhangi bir ideolojik prensibin dayatmaya dönüşmesiyle oluşturulacak yanlı bir ideolojik uygulama söz konusu olamaz. Ancak, Türkiye’de Hukuk Devletinden değil, bir Yargıçlar Devleti’nden söz edilebilmektedir. Laiklik teokratik bir şekilde, devletin ideolojisi ve de egemenliğin kaynağı olarak kabul edilmekte ve uygulanmaktadır. Bu yüzdendir ki, bir kısım hukukçular tarafından Türkiye Cumhuriyeti, **“egemenliğin kaynağı bakımından laik, devlet örgütlenmesi bakımından teokrat, dini yönlendirme bakımından laikçi”** olarak vasıflandırılmaktadır.⁵

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU YÖNÜNDEN

Yukarıda zikrettiğimiz, gerekçeli kararda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 5. Maddesinin koşulları olduğu gerekçesiyle bazı sanıklara uygulanmasına da değinmek gerekmektedir. Gerekçeli kararda hiçbir şekilde tartışılmamış bir sevk maddesinin sanıklara uygulanmasının hukuka ve kanuna aykırı olmasının yanı sıra, sanıkların örgütlü olarak hareket ettiğine dair hiçbir delil de bulunmamaktadır. Bu nedendir ki, davada Temyiz incelemesine konu olan ilk kararı veren Heyet, sanıkların örgütlülüğüne dair bir belirti bulamamış ve 3713 sayılı kanunu uygulamamıştır. Dosyadaki deliller içinde de sanıkların örgütlülüğüne dair bir belirti yoktur. Bir çoğunun okuma yazma dahi bilmediği, örgüt kavramını telaffuz dahi edemeyecek düzeyde siyasetle ilgisi az insanların oluşturduğu sanıkların örgütlü bir şekilde ve tek bir maddesini dahi bilmediği Anayasayı ortadan kaldırmaya teşebbüs için örgüt kurmaları veya böyle bir örgüte dahil olmalarına inanmanın akıl dışı olabileceği de izahtan varestedir.

1960 sonrasında 3 devlet adamının idamının tepkiyle karşılanacağını hisseden ve daha fazla insanın idamından korkan cuntanın, diğer siyasileri daha az bir cezayla cezalandırmak veya hiç cezasız bırakmamak maksadıyla TCK’nun 146. Maddesine bir ek fıkra koyarak (146/3) yeni bir suç ihdas etmesi⁶ mantığından esinlenerek yapıldığını sandığımız bu uygulama, adaletin tevziinde önemli bir yara olmuştur.

SLOGANLAR YÖNÜNDEN

Mahkeme kararının gerekçesinde suça mesnet alınan sloganlar için de birkaç söz söylemek gereklidir. Mahkemenin 26.12.1994 tarihinde verdiği kararda kararın gerekçesinde, yukarıda atıldığı ifade edilen sloganların hiç birinin topluluk tarafından atılmadığı tespit edilmiştir. Üstelik, yargılamaya konu tüm ifadeleri alan ve tüm delilleri toplayan heyet, 26.12.1994 tarihli kararı veren heyettir. Yukarıda alıntıladığımız kararı veren heyet ise, ilk heyetin dağıtılmasından sonra oluşturulmuş heyettir. Dosyada Mahkemenin topladığı delillerin tam aksi şekilde, olmayan delillerin varlığını kabul etmiş, Yargıtay da delilleri kendisi toplamış gibi, olmayan delilleri var saymıştır. Mahkemenin 26.12.1994 tarihli kararında sloganlarla ilgili gerekçe ve değerlendirme şöyledir:

⁵ Sami SELÇUK, Yargıtay, 4. Ceza Dairesi Başkanı, “T.C. Devleti Laik mi?”, Radikal, 8.10.1997.

⁶ Baz: Türk Ceza Kanunu Ön Tasarısı 1997, Madde: 363, Sayfa:308.

“Videokaset izlenim raporlarının değerlendirilmesi:

Gerek Cumhuriyet Savcılığından gelen, gerekse müdahil tarafın ibraz ettiği video kasetlerin incelenmesi sonucu aşağıda yazılı sloganların tespiti yapılmıştır.

‘Sivas Aziz’e mezar olacak’, ‘İslam’a uzanan eller kırılacak’, ‘Vali istifa’, ‘Kanımız aksa da zafer İslam’ın’, ‘Tekbir... Ya Allah Bismillah, Allahüekber’, ‘En büyük asker bizim asker’.”

Cumhuriyet Savcısı, Müdahil vekili ve sanık vekili tarafından da izlenilen heyetçe izlediğimiz kasetlerde tespit edilen sloganlar bunlardan ibarettir.

Bu sloganların dışında başkaca bir slogan bulunmamaktadır. Yani Cumhuriyet Savcılığının ve müdahil tarafın iddia ettiği gibi Cumhuriyetin temel niteliklerinden olan laiklik aleyhine herhangi bir slogan tespit edilememiştir. Bu laiklik aleyhindeki sloganı özellikle müşteriler ve bazı polis memurları olaydan altı ay sonra ifade etmişlerdir. Laiklik aleyhine slogan söylenmemiştir demiyoruz. Ancak topluca bu tür slogan atılmadığı video kaset incelemesi ile kesin olarak tespit edilmiştir... Bunun yanısıra Cumhuriyet, Anayasa ve Devlet aleyhine sloganlar da tespit edilememiştir. Bu tür sloganların da kişisel olabileceği ve genele teşmil edilemeyeceği kanaatindeyiz.

Bu sloganların üzerinde durmamızın sebebi, gerek iddia makamının, gerekse müdahil tarafın eylemin laik düzen aleyhinde olduğu gerekçesini laiklik aleyhindeki sloganlara dayandırmış olmalarındandır.

Anayasanın tanımladığı ve Cumhuriyetin temel niteliklerinden olan ve Mahkememizce de kabul edilen laiklik ilkesinin aleyhinde slogan atılması eylemcilerin kasdının açık ve kesin belirtisi olamaz. Sadece slogana dayalı suç tespiti ve tarifi yapılamaz. Slogan, gösteri yapan kişinin düşünce yapısını ortaya kor, ancak eylem kasdını tespite yeterli bir unsur değildir. Sanıkların kasdı Aziz NESİN’e karşı eylem yapmak olup, laik düzene karşı yapılmış değildir.”

MÜZEYE VE BÜSTE SALDIRI

Gerekçeli kararda topluluğun Müzeyi taşıdığı ve müze önündeki Atatürk büstünü boynundan kopararak yere attıkları tespiti vardır. Bu tespit tamamen gerçek dışıdır ve dosyada buna ilişkin bir beyan da yoktur. Üstelik dosyada toplanan delillere göre, Müzenin taşlanmadığı, büstün koparılmadığı, olaydan bir süre önce bakım için yerinden usulüne uygun bir şekilde söküldüğü, hiçbir darbe ve koparılma söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemenin dosyadaki delillerin aksine sırf müdahillerin olaydan altı ay sonra verdikleri ifadelerle dayanarak hüküm kurması oldukça anlamlıdır.

YAKARAK ADAM ÖLDÜRME

Gerekçeli kararın dayandırıldığı ve vicdan sömürüsü yapıldığı en önemli bölümü ise, sanıkların yakarak adam öldürdükleri, bu eylemlerini de mağdurların çığlıklarına rağmen devam ettirdikleri, kurtarma çabalarına engel oldukları, kıllarını kıpırdatmadıkları ve zevkle izledikleri şeklindeki belirleme ve vasıflandırmalardır. Bir iddiayı da aşarak

tamamen olayın tarafı mağdur bir kesimin hissiyatını yansıtan bu cümleler bir mahkeme kararında yer almamalıydı. Eğer yer almış ise, bu durum yargılamanın ve 37 kişinin idamını içeren bir hükmün ciddiyetini gölgelenmiş ve kamu vicdanının büyük bir kesimi esas bu nedenle rahatsız olmuştur.

Kararda ifade edilen bu son derece hissi, adalet duygularını öldüren ve dosyadaki delillere hiçbir şekilde uymayan bu kanaatler, son dönemde yapılan birçok yargılamada verilen kararlarda adaletin nerelerde aranacağı noktasında şüpheler oluşan kamu vicdanını, adalet aramanın gereksizliği noktasına getirmiştir.

BİR BAŞKA ÜZÜNTÜ

Gerek yargının bağımsız olamayışı, gerekse ideolojik saplantıların etkisiyle adaletin bu derece yaralandığı bir ortamda, duyarlı adalet arayıcıları ve savunucularına da bazı görevler düşmektedir. Bu görevlerin en önde geleni elbette ki insanların temel hak ve özgürlüklerinin savunuculuğunu yapmak, bu uğurda mücadele olmaktadır. Mutlak surette kendi ideolojik yandaşının haklarını değil, insanların haklarını savunmak. Bu görevi yerine getirirken giyilecek yansızlık gömleğinin albenisi elbette ki göz kamaştırabilir. Fakat dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da, haklı veya haksız birtakım inanç ve endişelerle yansızlığını yitirmiş kesimlerin safına düşmemek olmalıdır. Sivas sanıklarının, "... yangının yoğunlaştığı ve içeride insanların yanarak ölme tehlikesinin var olduğu bilindiği halde otel önündeki gösterici kitlenin, kitle psikolojisi tesiri altında kalarak yanma tehlikesi içerisindeki insanları kurtarmaya tevessül etmediği" şeklindeki tespit, değil Sivas Davası, duyarlı tepkilerini göstermek üzere toplanmış hiç bir insan grubu için, bir raporun kanaat ifadesi olmamalıdır.

24.2.1998

Muharrem BALCI